

פרק י"ט

פרק זה ילמד באופן בקיאותי. עבור מורים שיש באפשרותם להרחיב, הבאנו את ההרחבות הבאות:

פרק זה מחולק למספר יחידות. את כל היחידות נלמד בשני שיעורים בצורה אקסטנסיבית, כיוון שפרק זה מתאר את האזורים הגיאוגרפיים של הנחלות.

יחידה 39 - נחלות ששת השבטים הנותרים (א'-מ"ח)

69 ספר יהושע | פרק י"ט

שאלת הנמקה: לפיכם מפה ובה מופיעות הנחלות של שבט דן ושמעון. שני שבטים אלו נחלו נחלות השונות מנחלות שאר השבטים. התדע מה מיוחד בנחלותיהם של שבטים אלו?

68 ספר יהושע | פרק י"ט

פרק י"ט ילמד בבקיאות

ספר יהושע		חלקת הארץ		כיבוש הארץ		הכניסה לארץ	
סוף ימי יהושע	חזרת בני ישראל	עיר המלכים	עיר המלטה	החלקה בגלגל	החלקה בשיילה	החלקה בסיבון	החלקה במשך
בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת
בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת
בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת
בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת	בשרת

יחידה 39 - נחלות ששת השבטים הנותרים (א'-מ"ח)

- מצא לפי פסוק ט: מדוע קיבל שבט שמעון נחלה בתוך נחלת יהודה?
- תנו כותרת לנשאים השונים בפרק:
 - פסוקים י-ט"ז: _____
 - פסוקים י"ז-כ"ג: _____
 - פסוקים כ"ד-ל"א: _____
 - פסוקים ל"ב-ל"ט: _____
 - פסוקים מ-מ"ח: _____
 - פסוקים מ"ט-נ"א: _____

70 ספר יהושע | פרק י"ט

3. לפיכם מפה של צפון הארץ ובה מסומנים גבולות של נחלות. התדע לומר אילו שבטים ישבו בנחלות הבאות? תוכלו להיעזר במפה המופיעה בסוף פרק כא.

בנחלה א' ישב שבט _____

בנחלה ב' ישב שבט _____

בנחלה ג' ישב שבט _____

בנחלה ד' ישב שבט _____

הקדמה

נחלת שבט שמעון (א'-ט')

נחלתו של שבט שמעון היא בצפון הנגב. כמות המשקעים היורדת בנגב היא מעטה מאוד כיוון שחבל ארץ זה הוא מדברי, לכן אנשים הגרים בנגב חייבים למצוא מקורות מים אחרים, כגון בורות ובארות מים. ראוי לציין שלעתים בחורף יורד בנגב גשם חזק הגורם לשיטפונות בנחלים.

גם הצמחייה ובעלי החיים בנגב צריכים להסתגל לשרוד בתנאים קשים עקב המחסור במים, החום במשך היום והקור בלילה.

עקב בעיית המים, הנגב היה מדולדל באוכלוסייה. אזור זה שימש בתקופה העתיקה כמעבר היבשתי היחיד בין אפריקה לאסיה הקטנה (אזור טורקיה בימינו) וארצות המזרח.

נחלת שבט זבולון (י'-ט"ז)

נחלתו של שבט זבולון נמצאת במרכזו של הגליל התחתון ובצפון מערב עמק יזרעאל (מזרחית להר תבור). הגבול בצד דרום הוא נחל קישון, בצד צפון - אזור העיר נצרת בימינו, במזרח - הכפר הערבי אכסאל (השוכן למרגלות העיר נצרת עילית), ובצד מערב - היישוב נהלל. הקרקע בנחלה זו הנה פורייה, דשנה ומתאימה לחקלאות.

בניגוד לברכת יעקב לזבולון: "זבולון לחוף ימים יִשְׁכֵּן וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת וַיִּרְכְּתוּ עַל צִידָן" (בראשית מ"ט, י"ג), שממנה משתמע ששבט זבולון עתיד לנחול על חוף הים, גורלו של שבט זה לא נפל על חוף הים. רבו הפירושים ליישוב פער זה. לפי דברי הגר"א בנחלתו של שבט אשר הייתה מובלעת של זבולון שגבלה בתחום ארץ הצידונים והגיעה עד הים, ובכך נתקיימה ברכתו של יעקב.

נחלת שבט יששכר (י"ז-כ"ג)

נחלתו של שבט יששכר ממוקמת במזרח עמק יזרעאל של ימינו ומתפשטת לאזורים נוספים. מצד מזרח הנחלה מגיעה לאזור עמק בית שאן עד חלקו הצפוני של הירדן (מדרום לכנרת), בחלקו הדרומי - להרי הגלבוע, שם עובר נחל הקישון.

נחלת שבט אשר (כ"ד-ל"א)

נחלתו של שבט אשר נמצאת בגליל המערבי, בגליל העליון ובאזור החוף של הלבנון (עד הר הלבנון שנמצא צפונית לעיר צידון בימינו). האדמה באזור זה היא אדמה עשירה ופורייה לחקלאות.

החלק הדרומי של הנחלה גובל עם הרי הכרמל, וחלקו הצפוני מגיע לעיר צידון שבמדינת לבנון בימינו.

נחלת שבט נפתלי (ל"ב-מ"ח)

נחלתו של שבט נפתלי היא בצפון מזרח ארץ ישראל. גבולה הצפוני משתרע בתוך מדינת לבנון בימינו. גבולה המזרחי יורד לאורך נהר הליטני, דרך ימת החולה, עד חלקה הדרומי של הכנרת. מצד מערב היא גובלת עם נחלת שבט אשר. גבולה הדרומי הוא חלקו הצפוני של עמק יזרעאל, בסביבות הר תבור. כיוון ששבט נפתלי שוכן בחלקו הצפוני של הארץ, תפקידו לעצור את הפלישה לארץ ישראל מכיוון צפון. לכן רוב הערים שישבו בהם אנשי נפתלי היו ערי מבצר.

נחלת שבט דן (מ'-מ"ח)

נחלתו של שבט דן היא בצפון שפלת החוף. גבולה הצפוני הוא נחל הירקון, ומדרום - נחל שורק ועמק איילון. במזרח גבולה מגיע עד מבואות בית שמש, והיא כוללת את צרעה. למעשה שבט דן ישבו באזור חבל צרעה, כיוון שהאמורי מנע משבט דן להגיע לעמק איילון ולמישור החוף.

יחידה 40 - נחלת יהושע (מ"ט-נ"א)

72 ספר יהושע | פרק י"ט

סיכום נחלת השבטים

התאימו בין המספרים והאותיות לפי המפה שלפניכם. תוכלו להיעזר במפה המופיעה בסוף פרק כא.

1. ערוער _____ 9. כרמל _____ 17. לוד _____
 2. דן _____ 10. עזה _____ 18. יפו _____
 3. ירושלים _____ 11. אשדוד _____ 19. שכם _____
 4. יריחו _____ 12. נזר _____ 20. תפוח _____
 5. מידכא _____ 13. חברון _____ 21. דור _____
 6. בית שאן _____ 14. נת _____ 22. תרצה _____
 7. סוכות _____ 15. בית שמש _____ 23. מגידו _____
 8. באר שבע _____ 16. עפרה _____

71 ספר יהושע | פרק י"ט

יחידה 40 - נחלת יהושע (מ"ט-נ"א)

4. מתי קיבל יהושע את נחלתו?

5. איזו עיר ביקש יהושע?

6. על פי מה קבעו לתת לו את העיר?

7. חשבו, מדוע טרחו לספר לנו על נחלתו המיוחדת של יהושע?

8. כתבו נכון או לא נכון:
 תמנת סרח הייתה נחלתו של יהושע. _____
 בפרקו מסופר על חלוקת הנחלה לשבטי יהודה. _____
 נחלת שמעון הייתה בתוך נחלת שבט זבולון. _____
 הכנת היא שם של עיר מבצר. _____
 את הנחלות חילקו בירושלים. _____

אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל - כך אמר יעקב אבינו לשמעון ולוי, בברכתו לבניו בסוף ימיו. וכך היה: שמעון קיבל חלק בתוך נחלת יהודה, ועבד לו נפוצו בין נחלות השבטים.

יהושע בא משבט אפרים, ולכן נחלתו נמצאת בהר אפרים, שמיקומו צפון מערבית לעיר רמאללה בימינו.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. מדוע שבט שמעון אינו מקבל נחלה עצמאית ככל שבטי ישראל?
2. מה היו ההשפעות של האזור הגיאוגרפי על אנשי השבט שישבו באזור זה מבחינת הפרנסה, תחומי העיסוק והיחס בין השבטים השכנים?

אפשרויות למענה ולדיון

שבט שמעון מתואר בפסוקים כמובלעת בתוך שבט יהודה. מדוע? ייתכן ששמעון הוא בעל כוחות מיוחדים וחזקים שצריכים ריסון, וכזה בדיוק הוא יהודה. שבט שמעון אינו יכול לסבול את המקום שהוא מתגורר בו, לכן הוא מתפזר בקרב כל שבטי ישראל.⁴⁹ נראה שבזה מתקיימת נבואתו של יעקב אבינו: "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל".

כפי שכבר כתבנו, כל שבט מקבל את הנחלה שבה הוא אמור להתיישב בגלל אופיו המיוחד של המקום. ניתן להאריך מדוע כל שבט זוכה לגור במקום מסוים.

חשוב להכיר את המאפיינים השונים של כל איזור - איזור העמק בו ניתן להתבסס על חקלאות של שדות, ויחד עם זאת להזהר מהשכנים הכנענים השוכנים בו. איזור ההר המיוער, בו ניתן בעיקר לרעות צאן או לגדל עצי פרי. איזור החוף - בו ניתן לפתח מסחר ימי וספנות ועוד.

הצעות להמחשה ולהרחבה

- א. יש לצייר מפה ברורה של הגבולות השייכים לכל שבט.
- ב. ניתן לצייר את המפה על הלוח או להקרין אותה על הלוח. במפה זו נשמיט את שמות השבטים. המטרה היא למצוא את נחלת כל שבט. אחרי שהתלמידים יודעים היטב את המקום של כל שבט, ניתן לעשות תרגיל הפוך. לכתוב על הלוח את שמות השבטים, והתלמידים יצטרכו לצייר את האזור הגיאוגרפי של השבט.